

Inventaris van het archief van R. van der Brug

(1912-1957)

Samengesteld door J.M. Nieuwenhuisen

Historisch Documentatiecentrum voor het
Nederlands Protestantisme (1800-heden)
Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 451
April 1989

Inleiding

Rintje van der Brug werd in 1885 te Workum geboren en maakte als kind de agrarische depressie mee die het gezin Van der Brug niet onberoerd liet. Van zelfstandige boer werd zijn vader via pachtboer ten slotte landarbeider.

Na de lagere school ging hij bij een drukkerij in Bolsward werken om opgeleid te worden tot typograaf; zijn verdere leven zou hij in dat beroep werkzaam blijven. De militaire dienstplicht bracht een verandering in zijn leven, want na de vervulling ervan keerde hij niet naar Friesland terug, maar aanvaardde hij een baan als handzetter bij een boekdrukkerij in Gouda. In die plaats werd Van der Brug op sociaal en politiek terrein actief: hij werd bestuurslid van de Goudse afdeling van de Christelijke Typografenbond en zelfs voorzitter van de Christelijke Besturenbond, de overkoepeling van plaatselijke afdelingen van CNV-bonden. Daarnaast speelde hij een vooraanstaande rol in de Christelijke woningbouwvereniging en in de Christelijke Geheelonthoudersbeweging.

Omstreeks 1915 sloot hij zich bij de Christelijk-Sociale Partij aan; tot de ethisch-orthodoxe richting in de Nederlandse Hervormde Kerk behorend, kon hij zich in deze hervormde partij goed op zijn plaats voelen. Ook hier trad hij op de voorgrond, want in 1919 werd hij voor de CSP in de gemeenteraad van Gouda gekozen.

In 1922 werd hij lid van het hoofdbestuur van de CSP. Tevens bezette hij de vierde plaats op de lijst voor de Kamerverkiezingen van dat jaar. Na de omzetting van de CSP in de Protestantische Volkspartij in 1925 maakte Van der Brug ook deel uit van het hoofdbestuur van deze partij. Na het echeq van de verkiezingen in 1925 werd de PVP opgeheven.

Van der Brug besloot echter kort daarna om samen met H. Steketee opnieuw een poging te wagen. Dit leidde uiteindelijk tot de oprichting van de Christelijk-Democratische Unie in december 1926.

Van haar ontstaan tot haar opheffing (1946) was Van der Brug voorzitter van de CDU. Tevens was hij (hoofd)redacteur van de diverse periodieken die door deze partij werden uitgegeven. Na de bevrijding vertegenwoordigde hij de CDU een korte periode in de Tweede Kamer. Begin 1946 stapte hij over naar de Partij van de Arbeid. Voor deze partij was hij tot 1952 Kamerlid. Ook maakte hij enige tijd deel uit van het partijbestuur.

Over het archief

Het archief bevat voornamelijk materiaal over de CDU en de ontstaansgeschiedenis en de beginperiode van de PvdA. Het voor-oorlogse gedeelte van het archief is niet compleet. Kort na het begin van de Duitse bezetting vertrouwde Van der Brug een deel van zijn bescheiden aan het vuur toe, nadat de arrestatie van de vooraanstaande antimilitarist dr. N. Padt het gevaar dat van Duitse zijde kon dreigen duidelijk had gemaakt.

Na het overlijden van Van der Brug kwam het archief in het bezit van zijn zoon J. van der Brug. Deze stond het in 1983 af aan de VU-historicus H.J. Langeveld, die bezig was met een promotieonderzoek naar de CDU. Na zijn promotie droeg hij het archief in maart 1989 over aan het HDC.

Bij de inventaris is een lijst gevoegd van brochures die zich in het archief bevinden (bijlage 1), alsmede een register op afzender van brieven (bijlage 2). Beiden zijn alfabetisch geordend.

Het archief werd geordend en beschreven door J.M. Nieuwenhuisen, die van januari tot en met maart 1989 stage liep bij het Historisch Documentatiecentrum in het kader van zijn studie geschiedenis. In die drie maanden hielp hij eveneens met de inrichting van de tentoonstelling over de CDU, die in het Hoofdgebouw van de VU werd gehouden naar aanleiding van het verschijnen van het proefschrift van dr. H. Langeveld.

april 1989

Inventaris

Christelijk-Sociale Partij (CSP) en andere voorlopers van de Christelijk-Democratische Unie (CDU)

- 1 Program van de CSP, 1912.
1 stuk
 - 2 Herzien program van de CSP, 1920.
1 stuk
 - 3 Brochures van de CSP, z.d.
3 stukken
 - 4 Krantenknipsel betreffende de CSP, 1922.
1 stuk
 - 5 Manifest en program van de Christen-Democratische Partij, 1918.
1 stuk
 - 6 Brochure van de Christelijke Volkspartij (CVP), z.d.
1 stuk
- ### **Voorgeschiedenis van de CDU**
- 7 Adressenlijst van oud-CSP'ers, z.d.
1 stuk
 - 8 Circulaire aan de voormannen van de Christen-Democratische Bond en de CVP, 30 april 1926
1 stuk
- ### **CDU (1926-1941)**
- 9 Statuten van de CDU, z.d.
1 stuk
 - 10 Brochures uitgegeven door de CDU, 1928, 1929 en z.d.
1 omslag
 - 11 Krantenknipsels betreffende de CDU, 1928-1932 en z.d.
1 omslag
 - 12 Correspondentie, 1929-1940.
1 omslag
N.B.: Bevat brieven (en afschriften) van en aan Van der Brug, alsmede brieven (en afschriften) aan andere CDU-leidinggevenden.

- 13 Verkiezingsmateriaal, 1933-1937.
1 omslag
- 14 Brochure van P. Prins over de CDU, 1935.
1 stuk
- 15 Afschriften van de notulen van de HB-vergaderingen (vanaf 1939 DB-vergaderingen), 1937-1941.
1 omslag
- 16 Gedeelte van 'De Christen-Democraat', bevat een lijst van actieve leden, 5 februari 1938.
1 stuk
- 17 Ingezonden stuk van Bouke (pseudoniem van Fedde Schurer) aan de redactie van 'De Christen-Democraat', z.d.
1 stuk
- 18 Ledenlijsten, 1 april 1939 en 31 december 1940.
1 omslag
- 19 Losse nummers van *De Christen-Democraat*, 1939-1941.
1 omslag
- 20 Voorstel van de afdeling Amsterdam inzake het ontwapeningsstandpunt, 5 januari 1940.
1 stuk
- 21 Verslag van het congres, 1940.
1 stuk
- 22 Stukken betreffende de liquidatie van de CDU in 1941.
2 stukken
- Stukken betreffende de CDU (1945-1946)**
- 23 Afschrift van de circulaire aan oud-leden van het algemeen bestuur, de Unieraad en andere leidinggevendenden, 25 juni 1945.
1 stuk
- 24 Resumé van de antwoorden op de circulaire van 25 juni 45, juli 1945.
1 stuk
- 25 Pamflet betreffende de heroprichting van de CDU, augustus 1945.
1 stuk
- 26 Stuk inzake de benoeming van Van der Brug tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 19 november 1945.
1 stuk

- 27 Correspondentie, november 1945-februari 1946.
1 omslag
Nb: Bevat brieven aan Van der Brug, alsmede brieven (en afschriften) aan andere CD-leidinggevendenden.
- 28 Notulen van de Studiecommissie-Politieke Partijen, 10 november 1945-2 februari 1946.
1 omslag
- 29 Overige stukken van de Studiecommissie-Politieke Partijen, december 1945-februari 1946.
1 omslag
- 30 Verslag van het Buitengewoon Congres van 30 november en 1 december 1945.
1 omslag
- 31 Minderhedennota van het algemeen bestuur der CDU over aansluiting bij de Partij van de Arbeid, z.d.
1 stuk
- 32 Verslag van het congres van 7 en 8 februari, alsmede een bericht van de liquidatie-commissie, 25 februari 1946.
1 stuk
- 33 Krantenknipsel, 2 maart 1946.
1 stuk
- Stukken betreffende de Partij van de Arbeid**
- 34 Correspondentie, 1946-1950.
1 omslag
- 35 Teksten van Van der Brug, 1946, 1956, z.d.
1 omslag
- 36 Losse aantekeningen, z.d.
1 omslag
- 37 Lijst van leden van de Protestants-Christelijke Werkgemeenschap die behoord hebben tot de voormalige CDU, z.d.
1 stuk
- 38 Knipsels betreffende de doorbraak, 1946-1957 en z.d.
1 omslag
- 39 Knipsels betreffende de Partij van de Arbeid, 1948-1957 en z.d.
1 omslag
- 40 Krantenknipsels betreffende de houding van andere politieke partijen t.o.v. de Partij van de Arbeid, 1946-1956 en z.d.
1 omslag

- 41 Knipsels uit het weekblad 'Peraat' (weekblad van de Partij van de Arbeid), 1950-1952.
1 omslag
- 42 Overige stukken betreffende de Partij van de Arbeid.
1 omslag
- Overige Stukken**
- 43 Afschrift van een brief van Van der Brug (als voorzitter van de Christelijke Besturenbond Gouda) aan de redactie van 'De Gids', z.d.
1 stuk
- 44 Brief van de secretaris (A.S. Boone) van de Nederlandsche Christelijke Grafische Bond, 22 januari 1936.
1 stuk
- 45 Artikel van Van der Brug getiteld 'Grenzeloze vervlakking', z.d.
1 stuk
- 46 Brochures, 1917 en z.d.
1 omslag
- 47 Losse nummers van periodieken vóór 1940.
1 omslag
- 48 Losse nummers van periodieken na 1940.
1 omslag
- 49 Stukken van de na-oorlogse CVP, z.d.
1 omslag
- 50 Krantenknipsels betreffende kerkelijke en religieuze zaken, 1948-1954 en z.d.
1 omslag
- 51 Overige krantenknipsels tot en met 1940.
1 omslag
- 52 Overige krantenknipsels vanaf 1945.
1 omslag
- 53 Losse na-oorlogse stukken.
1 omslag

BIJLAGE 1

Lijst van brochures, (tussen haakjes het inventarisnummer)

- Baas Kzn., G., *De Christelijke Arbeiders en de Politiek*, Rotterdam z.d. (46)
- Banning, W., *Kompas*, Amsterdam, 1947. (42)
- Buskes, J.J., *Brandstichter of Brandblusser? Antwoord op de artikelen van dr. G.B. Wurth over de kerk en de Chr. Dem. Unie*, Rotterdam, z.d. (10)
- , *CDU en SDAP*, Amsterdam, z.d. (10)
- , *De drie groote vragen*, Amsterdam, z.d. (10)
- , *Hoe staat het socialisme als wereldmacht tegenover het christendom*, Rotterdam, z.d. (46)
- , *Troelstra's gedenkschriften*, Amsterdam, 1928. (10)
- , *Volk en Vaderland*, Ammerstol, z.d. (46)
- Buskes J.J. en F. Schurer, *De klokken van Rome*, Amsterdam, z.d. (10)
- Dorp, J. van, *Waarom wij niet toetraden tot de Christelijk Democratische Federatie*, z.d. (3)
- Fricke, J.H., *Christendom en Politiek*, Leeuwarden, 1922. (3)
- Houten, H. van, *Begrotingsrede*, Amsterdam, z.d. (10)
- , *Kent gij de CDU*, Amsterdam, z.d. (10)
- , *Twee begrotingsredevoeringen*, Amsterdam, z.d. (10)
- Keuchenius, E.A. , *Wees Christelijk en Historisch!*, Gendringen, z.d. (3)
- , *Op huisbezoek*, z.d. (10)
- P.L.G., *'Onveilig' signaal*, Amsterdam, z.d. (46)
- Prins, P., *Wat wil de CDU?*, Kampen, 1935. (14)
- Schurer, F., *Christendom en Oorlog*, Amsterdam, z.d. (10)
- Schurer F. en J.J. Buskes, *De Klokken van Rome*, Amsterdam, z.d. (10)
- Tjebbes, P., *Socialisatie en zonde*, Amsterdam, z.d. (6)
- , *Wat wil de CDU*, Amsterdam, z.d. (10)
- , *Wie wij zijn en wat wij willen*, Amsterdam, z.d. (10)

BIJLAGE 2

Register

Amsterdam-Zuid (afdeling), 12

Boone, A.S., 44

Bouke (F. Schurer), 17

Brug, R. van der, 12, 23, 34, 43

Buskes, J.J., 12

Buter, E.M., 27

Commissaris voor niet-commerciele instellingen, 22

Den-Haag (afdeling), 27

Ebbeling, G., 27

Eilander, K.Joh., 34

Franssen, mr. M.H.H., 22

Heemskerk, mr. F., 12

Hibrink, H., 12

Hofman, J., 27

Houten, H., 12

Koch, J.H., 27

Krommenhoek, J., 34

N.n., 12, 27

Posthuma, H., 12

Redeker, H.L., 12

Schurer, F., 17

Tilanus, H.W., 27

Tromp-de Jong, A., 12